Print Date: 20 February 2022. Source: Page 2, ha-Tsofeh (Tel Aviv) - הצפה, 15 February 1943 *** "Historical Jewish Press", The National Library of Israel and Tel Aviv University

תגובות

א. בנות יעקב

המסורת רבת־ההוד נמשכת. בת־ישראל בפולין לא בישה את אמהותיה בעבר הקרוב והרחוק. החל מנערות ציון, עובר [illegible] עבריות, קדושות בתקופות־אימה [illegible], וגומר בתשעים ושלוש הנערות בגלות הגרמנים, — קוו נשגב אחד חותך את התולדה הנפשית של האשה היהודית הנאמנה: להישרף באש, להיטבע במים, למות ולא לחיות חיי קלון. מבחינה עיקרית זו אין כל הבדל בין הילדות הירושלמיות שנשבו לקלון בשעת החורבן וקפצו כולן לתוך הים, לבין הנשים העבריות בימי מסע הצלב, ששחטו את עצמן ואת ילדותיהן במאכלות גדולות, לבין הנערות בשנות ת"ח ת"ט, שהיו קופצות מראש המגדלים של שבאיהן ועד החניכות והמורות של „בית יעקב", בתי הספר הדתיים לבנות בפולין, שנלקחו לקלון והחליטו לשלוח יד בנפשן. הן העדיפו חיי עולם מחיי שעה. האגדה התלמודית גנוזות בתוכה את רחשי הנשמה הישראלית, מביעה את הגבהות הנפשית של בנותינו בסיגנונה המיוחד. „מעשה בארבע מאות ילדים וילדות שנשבו לקלון. הרגישו בעצמם למה הם מתבקשים. אמרו: אם אנו טובעים בים אנו באים לחיי העולם הבא? דרש להם הגדול שבהם: „אשיב ממצולות ים" — אלו שטובעו בים. כיון ששמעו ילדות כך קפצו כולן ונפלו לתוך הים". כאן נתקפלה תפיסת־החיים העמוקה של אומה זו. באופק עומד הנצח והוא מרמז: לכו, ילדים וילדות יקרים, בדרך־המלך של כנסת־ישראל. היו מזומנים לחיי עולם הבא.

כלום מקרה הוא, שהקדושות הן תלמידות ומורות של בית ספר דתי? — לאו. במקום שיש אמונה, שמירת מצוות, חינוך לטהרת הבית, שם מוכנים למסור את הנפש על קידוש־השם. שם נאמנות עד הסוף: חיים גדולים מכשירים אף מות כבוד וקדושה. אמת וודאית זו קיבלה עוד אישור.

עם קריאת הידיעה, נתקל המבט בכרוניקה של „הוועד להגנת כבוד בת־ישראל" בתל אביב — והמסקנה משתי הידיעות מתבקשת מאליה: חינוך תורני־דתי הוא תריס אף מפני קלון־מאונס, חינוך חילוני אינו סייג אף מפני קלון מרצון.

ב. רוגז ה„ביזבוזיקים"

מהמדור האחרון של הגיהנום עולים אלינו הילדים הניצולים המועטים. בלב נרחב הרינו מקבלים את פניהם. פני השרידים ממיליונות ילדים מורעבים, מומתים ברחבי הביבר הגרמני. דומה, אילו היתה בנו קצת אהבת ישראל לא היה מקום אף לדיין בדבר חינוך הילדים בעתיד. הם ילדי האומה המיותמת מרבבות בניה ובנותיה והיא רשאית לחנכם לפי מסורתה העתיקה, מסורת של תורה ומצוות. כל־שכן שהם בני יהודים דתיים מפולין וכל המעביר אותם על דעתם ועל דעת קונם, — הוא חודר לרשות היחיד שבעלה נלקח בשבי וגוזל את נפש הילדים בניגוד לדעת ההורים. וזהו חטא מבחינה מוסרית פשוטה.

אולם לא כך סבורים „אנשי „השומר הצעיר". בגליון האחרון של עיתונם עומד כותב אחד ומביע „הירהורים נוגים". מה מציק לו, לכותב, המביע את הירהוריו בלשון הקודש: שמא הוא מזיל דמעה על ילדי־ישראל הנתונים למשיסה ואין ביכולתנו להצילם, או שמא הוא מתרעם על היישוב, שאינו מטה שכם לפרנסת ילדינו? לא כי. הירהורים נוגים מעוררת בו הסכנה הגדולה מצד „החוגים האדוקים ביישוב". הם באים ותובעים — האזינו לחוצפה זו — חינוך דתי לילדים. בראשונה הוא בא בתמרון מחוכם, כביכול, שצריך לזכות את „השומר הצעיר" ברכוש הזה, הואיל וה„אדוקים" הציעו בתורת „מקום קליטה את בית יתומים דיסקין — לא מיתו של דבר: אמת הוא, אבל בעיקר במשקים החקלאיים של הפועל המזרחי — לכן יש להתנגד למסירת הילדים לרשותם. „ארץ־ישראל שאליה חותרים הילדים האומללים, ארץ החקלאות העברית היא, שבה נוצר הטיפוס של הפועל העברי. כנגד תביעות האדוקים אנו משמיעים ברמה: ילדי ישראל הנמלטים — הכפרה!" שפיר. אף אחד אינו מתנגד לחיי־כפר. השאלה היא אחרת: חיי כפירה בכפר וחיי תורה בעיר — מה עדיף?

המחבר בעצמו חש בתמרון הבלתי־מוצלח והוא יוצא בדברים מפורשים. הקיטרוג מכוון כלפי הנהגת ה„הסתדרות", היא מוניחה, לדעתו, את הצלא הילדים. היא עוסקת בתכניות פוליטיות ומתרשלת ב„תנופה הקונסטרוקטיבית של התנועה הציונית", מחמת התרשלותה מתקרבת הסכנה הגדולה ובאה. מהי הסכנה? — „קיים חשש מבוסס, שהחוגים החרדים יזכו, מחמת וותרנותה של ההסתדרות לאחוז גדול בהרבה מהמגיע להם". כאן בא המחבר ומגלה משהו מהמשא־ומתן המעשי בעניין זה. בראשונה דרשו הקיבוצים החילוניים מחנות־הכנה נפרדים לילדים דתיים וחילוניים. ואף החרדים הסכימו לכך. אלא התנו תנאי צודק: מפתח החלוקה ייקבע לפי חקירת הילדים עצמם, על מוצאם הדתי או החילוני. דומה, שזהו המפתח היחידי. החינוך צריך להיות לפי מסורת בתי הוריהם. אולם אנשי „השומר הצעיר" וחבריהם מקיבוצים חילוניים אחרים, ידעו, שחלוקה לפי עיקרון זה תמסור את רוב הילדים לרשות החרדים ולכן יוצא המחבר בצעקה היסטרית, ממוזגת צביעות ואיומים: „מתריעים אנו על ההפלייה שמפלים לטובה את חוגי הדתיים בחלוקה ועל המחנות המשותפים. אנו רוצים — ודווקא מטעמים חינוכיים; שארץ ישראל תופיע לנגד עיני הילדים כמות שהיא: כארץ הבנייה העברית החילונית. כל משטר דתי או חצי דתי במחנות... עלול ליצור שקר בנפשם של הילדים... אין ספק, שדבר זה יגרור אחריו תסבוכות שונות, ויביא אתו לידי התלקחות מלחמה בין זרמים שונים על נפש הילדים".

הבאנו את הקטע הארוך, הוא מאלף מאד. הוא מגלה את פרצוף „השומר הצעיר", מפלגת כופרים זו, תובעת „מטעמים חינוכיים" למסור את הילדים לידה. ואם לאו — היא מאיימת... האיומים אינם מבהילים ביותר. למעשה הם מוצאים לפועל כבר היום. בנקודה זו אין וויתורים. כל האמצעים כשרים כדי להציל מידם את הילדים. הם ניצלו מהגיהנום כדי לחיות. לחיות כיהודים ולא כ„ביזבוזיקים".

ג. בלא סייג

יהודים פזיזים אינם יודעים כל סייג במתן תוארי שבח וגנאי. אם הם שוטמים את פלוני, הריהו הגרוע בין יצורי הבריאה ומילון הגידופים אינו מספיק כדי להשפילו למטה מעפר. ואם הם מחבבים מעריצים את אלמוני, — הריהם מגייסים כל תוארי הכבוד כדי לעטר בהם את ראשו. אילו היה העניין מצטמצם בשטח הטעם לא היה ראוי להגבה. אין מחסור במחוסרי טעם בדיבור ובכתב. להדגשה מיוחדת ראוי בעל הטעם. אולם בהפלגתם אחרי דברי שבח הם חודרים לאיזור מקודש ומחללים אותו בלשונותיהם ועטיהם המפורזים. צא ועבור על פני יער ההספדים אחרי יוצר ההסתדרות הציונית והמשורר הלאומי, — שני אישים גדולים, ראויים לתוארי כבוד, אבל מעריצים שוטים דעתם לא נתקררה עד שהמשילו את הראשון למשה רבינו ואת השני לישעיהו וירמיהו. לא פחות ולא יותר. בלא הבחנה, בלא העמדת מחיצה. אף אנשים חילוניים המצטיינים בטעם טוב, ביחס לתרבות הנפשית של עם, לא היו מעיזים להשוות השוואות מסוג זה, אולם ה„משכיל" היהודי הפזיז אינו יודע סגים. אצלו אין כל סייגים, אין כל הבדלה, הוא פוסע את פסיעתו הגסה על פני ראשי אישי־אומה ומשווה אותם לפי צרכיו.

לסוג זה שייכת הכותרת בעיתון הרביזיוניסטים: „הכוהן הגדול של הנביא". לפי הכותרת אפשר היה לשער, שאיזה מחבר מפרסם מחקר היסטורי על היחס בין הכוהן לבין הנביא. למעשה כולל המאמר דברי הספד על עסקן רביזיוניסטי שהלך לעולמו לפני שבועות אחדים. והוא „הכהן הגדול של הנביא", של מנהיג המפלגה המנוח. את התואר יצר ספרן אחד. לפי „מונח הרביזיוניסטי: „כוהן הדיוט של הנביא"...

לסוג זה שייך השיר „סטאלינגראד" לאביגדור המאירי. הוא אינו מסתפק במליצות תהילה לעיר הגיבורים, אלא, כדרכו, מטיח דברים כלפי מעלה ובהערצתו יוצא ממש מכליו: „אשוך כיסופיך כולם, יהודי בן אדם, כיסופים לתורה ותעודה, לאש דת ותהילה, וכבשם לאחד ולחש בקול מט ונצרד: לחיות, רק לחיות לנו תן, אלוקי סטאלינגראד... הגיגום הלזה יצטרף, יעלה לתפילה, לתפילת אם־שמשון והבעש"ט והגר"א וחב"ד, הלוהטת היום במלה אחת: סטאלינגראד".

כך, בלא כל סייג.

ד. „משמרת שבת"

בהתמדה עקשנית עושה החברה את מלאכתה ומצליחה להגיע לידי הישגים ממשיים. היא פועלת במסגרת חוק השבת העירוני של תל אביב וטורחת להוציאו לפועל. חבריה מנסים בדרך השפעה ובדרך התביעה המשפטית לרסן את חילולי השבת. בדין וחשבון שפירסמה מקרוב היא מציינת את תוצאות הפעולה: הוטב המצב בתחנת האוטובוסים המרכזית; בבתי קולנוע אין כמעט חילול שבת; הופסקה חלוקת חלב בשבת בשכונת מונטיפיורי; הובטחה שמירת שבת באגודת „זבולון"; אף המציאה עבוד למספר צעירים, שהיו מוכרחים לעבוד בשבתות, ועכשיו הם נחים ביום זה. פעולות קטנות המצטרפות לחשבון הגון. עוד רבה העבודה לפניה. לא קל הוא לעקור „מסורת" של חילולי שבת פומביים. מצד שני חסרים לה הרבה חברים, המוכנים להקדיש מזמנם לעבודה לשם שמירת שבת. אולם המעטים הנאמנים אינם מרפים ממלאכתם. זוהי הדרך הנכונה, הארוכה והקצרה, ולא של אילו ממגיני השבת בירושלים, שלדברי „הבוקר", הם מבצעים מעשי חבלה בבתי קאפה שבעיר בבית קאפה אחד הציתו את הרהיטים, בשני — שברו את הרהיטים. „פעולות עונשים" אלו אינן קולעות למטרה ואף מחללות כבוד השבת וכבוד היהדות הנאמנה.

ה. כל דכפין...

ב„הצופה" נתפרסמה לפני ימים אחדים כותרת אופיינית: „אוכל כשר לכל דכפין בצפון ים המלח" — ומתחתיה נאמר: „אחרי מאמצים מרובים ובהשתדלותו של הרב הראשי, הצליחו לבטל את גזירת ההגבלה על אוכל כשר, שהטילה מועצת הפועלים בים המלח". בבשורה משמחת זו משתקף ההווי היישובי יותר מבתריסר מאמרים ארוכים. ידיעות אלו היו מתפרסמות בארצות הגולה אחרי שהצליחו להעביר את הגזירות על שחיטה יהודית, — אבל בארץ ישראל, בין יהודים ליהודים?

ב„במישור" מוסר כותב אחד את גוף העניין ומטיל ספק בתועלת המתמידה של ה„מאמצים המרובים". כשנפתחת במפעל ים המלח מטבח כשר, סניף למטבח הטריפה, רבו לקוחותיו ואף פועלים חילוניים העדיפו כשר על טריפה. קפץ עליהם רוגזם של ה„נאורים" והם התחילו להגביל את זכויות המטבח הכשר. בראשונה גזרו, שארוחה קלה מוגשת במטבח הטריפה בלבד. הגזירה לא הועילה. אוכלי כשר וויתרו על הארוחה הקלה ולא נכנסו לסעוד למטבח הטריפה. באה מועצת פועלי ים המלח וגזרה גזירה יותר חמורה, היינו: הגבלת מספר אוכלי כשר. לפי ההחלטה מותר לבשל כשר לארבעים פועלים מפורשים בשמותיהם בלבד. לא יותר. הנימוק הרשמי היה, כמובן, כלכלי, אבל הוא אינו נכון. הכותב שואל בצדק: „מיני קטניות וירקות, עדשים, פולים, כרוב ודלעת — הבשר מוגבל פעם אחת לשבוע — אם יבשלום בקדירה כשרה מחירם יעלה על בישול בקדירה בלועת אסורים?" הטעם הוא „אידיאולוגי". אסור ליתן דריסת הרגל לפולחן המתנגד ל„פרוגרס".

עכשיו הצליחו לבטל את הגזירה. לכאורה אסור להרהר אחר מידותיהם של בעלי תשובה. ואם כי תחילת התשובה היתה באונס, הרי סופה יהיה בוודאי ברצון. אבל הכותב מפקפק בדבר. והוא מסביר את הנחתו לפי ידיעה ממשית: „ההסכמה האדיבה של מועצת פועלי ים המלח, להרשות לאכול כשר בלי הגבלה, היא רק עד אחרי חידוש החוזה עם הנהלת מפעלי אשלג, שתקופתם בראשית מרץ. אחרי שהחוזה יחודש יפטירו כאתמול". לפי זה, הוא מניח, שההשתדלות צריכה להיות מכוונת לא כלפי מועצת פועלי ים המלח, אלא כלפי הנהלת „אשלג".

יש לשער, שהרבנות הראשית תנצל כל יכולתה לאפשר ליהודים לאכול כשר במפעלי ים המלח. אולם בעצם העובדה היא מאלפת מאוד.

ש. י.